

ANNA SENYÉ: NOTES BIOGRÀFIQUES I RECORREGUT POÈTIC

ESTER POU
Universitat de Vic

Anna Senyé: biographical notes and poetic journey

Anna Senyé Ramisa (Manlleu, 1881-Barcelona, 1956) fou una dona de caràcter aventurer que va tenir una vida poc convencional. Va escriure en diferents revistes i diaris catalans des de 1914 i durant la primera meitat del segle xx, com a poeta, periodista i activista social, amb la publicació d'articles i manifestos en defensa dels drets dels animals. Senyé també participà en els Jocs Florals i va guanyar-hi premis en els celebrats a l'Escala i a Molins de Rei. L'any 1922 va publicar el seu treball poètic en un volum, *Remolinada*.

Paraules clau: Anna Senyé, poesia catalana, gènere i literatura.

Anna Senyé Ramisa (Manlleu, 1881-Barcelona, 1956) was a woman of an adventurous nature who had a very unconventional life. She wrote in different Catalan magazines and newspapers from 1914 and the first half of the 20th century, as a poet, journalist and social activist, with the publication of articles and statements in defence of animal rights. Senyé also took part in the Jocs Florals poetry competitions and won prizes at those held in Escala and Molins de Rei. In 1922 she published her poetic work in a volume, Remolinada.

Keywords: Anna Senyé, Catalan poetry, genre and literature.

Petit, petit aucellet, que des
l'esquerp cim devalles, posat
en el finestral de la cambra
de m'aimada

[...]
Cantali sense mai parar,
refila belles corrandes,
la eterna cançó entonant,
de la terra catalana.

[ANNA SENYÉ. «Ofrena». (1914)]

«**E**ssent vostè una fermíssima devota del malaguanyat poeta Mossèn Verdaguier», escriu Lluís Coll i Espadaler en una targeta enviada a Anna Senyé el 15 de juny de 1914. Unes paraules d'agraïment per haver rebut el poema «Ofrena», amb què obrim aquestes pàgines, i amb el qual Senyé iniciava la seva incursió literària. Al costat d'altres dones com Maria Antònia Salvà i Enriqueta Paler i Trullol, Anna Senyé participa per primera vegada a les vetllades necrològiques de 1914,

celebrades a Manlleu,¹ en el marc del XIIè aniversari de la mort del poeta català i president dels Jocs Florals de la població osonenca, Jacint Verdaguer. Les notes de l'autora que acompanyen el poema «Ofrena» desvetllen l'impuls irrefrenable que l'abocà a escriure els seus primers versos: «Un gran desitj de poder pendrer part a la vetllada necrològica “A Mossèn Cinto” [...], va fer-me atrevida (La ignorància pot molt)».²

Sigui l'atreviment o la ignorància el que va conduir-la cap a la poesia, el cert és que l'obra poètica d'Anna Senyé és força breu i que la seva vitalitat i activitat creativa s'estrucaren abans d'hora. Per això resulta poc oportú avaluar-la qualitativament i tampoc no ho és fer-ho des de la seva innovació estètica. No reivindicarem, per aquest motiu, la necessitat de recuperació de l'obra de Senyé per a la literatura catalana. La poesia d'Anna Senyé no omple, com se sol dir, un «buit» necessari de cobrir en la història de les lletres catalanes. Més aviat, s'inscriu tardanament i de forma discreta en el panorama de l'estètica que s'ha vinculat a l'«escola vigatana», com un fil més del rellevant enxarxat d'autors —i d'autores— que marcaren el panorama cultural català en les mogudes primeres dècades del segle xx.

I, doncs, què ens pot oferir aquest retrat de la poeta? S'hi poden cercar les traces poètiques i culturals d'una dona activa i activista —membre de la Societat Protectora d'Animals i Plantes de Catalunya, viatgera insadollable, dona de negocis i articulista—, refinada però d'una personalitat complexa que malda per mantenir l'equilibri entre l'esperit dual que la defineix: la dona religiosa i conservadora que, a diferència de poetes com Salvà, que no s'estanca i és capaç d'una interiorització i descripció dels seus diversos estats d'ànim, poèticament evoluciona poc i els seus versos, senzills i emotius tanmateix, s'expressen a partir del llenguatge de què disposa en la tradició del moment. I la dona rebel que, tot i que no s'implica directament en la lluita feminista d'altres escriptores com Carme Karr o Dolors Monserdà, es preocupa per la situació de la dona i busca la llibertat sense límits.

Ebossar un relat sobre la vida i l'obra poètica de Senyé és donar testimoni de les inquietuds i els intents d'una dona amb compromís públic, en un període —durant la Segona República, sobretot— revolucionari a Catalunya pel que fa a la inclusió i l'accés de les dones a l'espai de la literatura i la cultura en general. Paradoxalment, en aquestes coordenades propícies a l'activitat creativa de les dones, Neus Real comptabilitza en menys d'una desena les escriptores que finalment van

1. La celebració de les vetllades necrològiques a Manlleu, organitzades per l'Associació Rafel de Casanova, surt documentada a *El patriotisme a Manlleu* de Coll i Espadaler i al seu fons que es troba a la Biblioteca de Catalunya, des del juny de 1911 i fins a 1914. Vegeu: «Jocs Florals de “L'Associació Catalanista En Rafel de Casanova”». A: COLL I ESPADALER, Lluís. *El Patriotisme a Manlleu*. Manlleu: Tip. Manlleuena, 1935, p. 18-21. Aquesta associació organitzadora dels Jocs Florals, mítings, vetllades literàries, conferències, etc. era coneguda com a Can Catalans i fou fundada el 1899. Per a una anàlisi exhaustiva dels Jocs i de l'Associació Rafel de Casanova, vegeu VERDAGUER, M. Àngels. «Documents per a l'episodi dels Jocs Florals de l'Associació Catalanista Rafel de Casanova de Manlleu (1902): cartes al secretari, Lluís Coll i Espadaler». A: *Miscel·lània Ricard Torrents*. Vic: Eumo Editorial, 2007, p. 638-663.

2. Es conserva un manuscrit del poema «Ofrena» a l'epistolari de Lluís Coll i Espadaler i dos manuscrits més i dues versions mecanografiades del mateix poema al fons de la poeta, que es troba a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu. Les notes que hem reproduït acompanyen un d'aquests darrers manuscrits del poema.

Anna Senyé, poeta. Fotografia cedida per Assumpta Burgaya.

aconseguir de fer-se un lloc en el mapa poètic català. Senyé no tingué la sort de ser una d'elles i moderà progressivament la seva creativitat. Però la seva trajectòria literària, probablement esquinçada per la suma de causes diverses, va estar marcada per una dinàmica general que compartí amb les seves coetànies. Escriu Real:

«La majoria van restar en espais poc rellevants de la dinàmica global; algunes van abandonar la creació per prioritzar activitats sociopolítiques, sovint complementades amb el periodisme; d'altres tot just començaven a assolir presència en el panorama literari quan l'esclat del conflicte bèl·lic i els seus efectes en van atallar la trajectòria; menys d'una desena, finalment, van aconseguir fer-se un lloc reconegut en el mapa poètic català fins al moment de la confrontació militar. Totes, tanmateix, s'havien iniciat en plataformes similars i amb mecanismes equiparables. Una vocació més sòlida, un talent superior, una formació millor, una major força de voluntat, una consciència socioliterària més arrelada, unes circumstàncies o unes relacions més favorables, l'atzar o la combinació d'aquests factors, van marcar les distàncies entre elles.»³

3. REAL, Neus. *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006, p. 104.

Així doncs, parar esment a la figura d'Anna Senyé és també un acte de reconeixement i de justícia.

Notes biogràfiques. Una vida al servei dels ideals

Anna Senyé va néixer a Manlleu l'11 d'agost de 1881, tot i que passà gran part de la seva vida a Barcelona on morí sola i sense deixar descendència l'any 1956. Procedent d'una família benestant i conservadora que afavorí les seves afeccions literàries, *Anita* o *Nita*, com l'anomenaven, fou una lectora precoç i sentí ben aviat, també, un entusiasme per l'escriptura que va transmetre-li la seva mare: «[...] sorbiendo a todas horas el esplendor popular que en novela y poesía florecía en aquella edad de oro para nuestra literatura, modeló su personalidad en un ambiente de espiritualidad ensayándose en el ritmo de las letras catalanas».⁴

La tradició vuitcentista, de la qual és hereva la formació que va rebre Anna Senyé, va forjar les bases de la instrucció que havien de rebre les noies de principis del nou segle. La societat educava les noies per tal que el dia de demà es convertissin en fidels esposes i mares afectuoses. L'educació que va rebre Senyé fou clarament religiosa. I, en efecte, una part de la seva obra poètica es dedica a cantar aquesta espiritualitat que es percep també en el llenguatge que utilitza en la seva correspondència i en el quadern d'escriptura personal i íntima que es conserva.⁵

Quan la petita dels Senyé tenia poc més d'un any d'edat, la família canvià el seu domicili del carrer del Pont al carrer de la Font. Sota l'habitatge, el matrimoni Senyé hi tenia una botiga de vetes i fils, coneguda com a *Ca la Nanna*, on el pare, Ramon Senyé, exercia la professió de sastre i la mare, Marianna Ramisa, s'encarregava de les vendes del negoci. De la figura paterna Anna Senyé va heretar-ne l'amor a la pàtria i l'afició per la costura; una activitat important en l'àmbit domèstic i professional. Anys més tard, abocà a la seva obra, amb el poema més emblemàtic titulat «Filant», aquesta activitat familiar i quotidiana i l'elevà a la categoria literària.

S'ha escrit que arran de la mort primerenca que anaren patint els seus sis germans, i gràcies a la bona situació econòmica de la família, els pares la van posar en mans d'una dida. Senyé va viure la seva infantesa en un entorn camperol que li permeté estar en contacte amb la natura i els animals i voltar per les cases de pagès de la seva població natal, circumstància que impregnà fortament el seu caràcter i també tota la seva poesia.

4. CONTIJOCH, Antoni. «Nuestros poetas. Ana Senyé Ramisa». *Manlleu*, 1956, p. 14.

5. El fons d'Anna Senyé es conserva a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu i consta de: material literari, amb manuscrits, poemes inèdits, el volum *Remolinada*, treballs en prosa segurament inèdits, alguns treballs del marit, Lluís Aymà, i un inventari dels llibres que formaven la biblioteca personal de l'autora que acaba dient: «A més dels llibres i la llibreria, el despatx, la Immaculada de Murillo sobre pedestal, una butaca i quatre cadires. Tot és per vendre però l'import és beneficència de Manlleu. I també la làmpara de fusta». També hi ha un epistolari, un dietari personal, retalls de premsa, documents administratius i jurídics personals, factures, llibre de comptes del negoci familiar i llibre de caixa i material divers de la Societat Protectora d'Animals i Plantes de Catalunya.

El buit deixat per la mare, que mor l'any 1900, Anna Senyé el viurà amb intens dolor, ja que la pèrdua del darrer membre estimat de la família l'enfronta cara a cara amb la solitud. Aquesta mort marcarà incisivament la seva vida, com deixa escrit en el seu dietari:

«La muerte me arrebató á mi madre y con ella la alegría. Por esto ya no me acordé de ti “cuaderno” por que todos mis pensamientos los dedicaba á mi madre y al negocio que eran los dos puntos donde paraban mis anhelos.

Cuan triste se desliza mi vida desde aquella fecha. Aun que vivo en sociedad y rodeada de los que se llaman mis amigos, me encuentro sola muy sola porque no tengo con quien transmitir las impresiones que en la vida se reciben.»⁶

Amb només 19 anys, Anna Senyé es casà amb Lluís Aymà i Ayala, soci i gerent d'una societat mercantil, i germà de l'editor i fundador de l'editorial Aymà. A partir d'aquest moment, Anna Senyé passà a ser Anna Senyé d'Aymà, nom amb què signarà la seva obra. El matrimoni, que no arribà a tenir fills, es traslladà a viure a Barcelona. La capital catalana obrirà a la poeta les portes de l'acomodament i, al capdavant, les d'accés a la cultura i integració en un lloc de treball públic, que li permetrà d'exercir les activitats que més li plaiien: escriure versos i posar-se al servei de la natura, des de la ciutat, en defensa sobretot dels animals.

Val a dir que Senyé ocupà diversos càrrecs dins la societat Protectora d'Animals i Plantes de Catalunya, com ara el de presidenta de la Secció Femenina i de la Secció Abolicionista de les Curses de Braus. Col·laborà com a articulista a *La Dona Catalana*, *La Veu de Catalunya* o al *Correo Catalán* on trobem la veu més propagandística i de denúncia de la poeta, i on signa, com a presidenta d'aquestes seccions, manifestos i articles que condemnen la violència i el maltractament als animals. També com a membre i una de les capdavanteres d'aquesta entitat, organitzà actes i celebracions diverses, i durant un temps s'ocupà fins i tot dels comptes de la societat. Des de la vessant més literària, Anna Senyé es presentà a diversos certàmens i Jocs Florals, i fins i tot publicà en revistes i diaris d'arreu del país. A més, assistia a actes religiosos i culturals i viatjava pel territori català quan les seves obligacions li ho permetien.

La irrupció literària d'Anna Senyé. Recorregut poètic

Del corpus poètic⁷ de què disposem se'n desprenen clarament dos períodes en la trajectòria literària de Senyé, que permeten traçar-ne una cronologia: una etapa inicial que començaria cap a l'any 1914 i fins al 1922, en què es publica l'únic recull de l'autora, *Remolinada*. I una segona etapa transitòria de titubeig, inicial-

6. *Cuaderno de escritura por Dª Anita Senyé* (1898-1909), 15 de novembre de 1900, p. 58-59. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu.

7. POU, Ester. *Anna Senyé, poeta* [En línia]. Doctorat en «Metodologia i Anàlisi de la Traducció», Universitat de Vic, 2010. <<http://recercat.test.cesca.es/handle/2072/83495>>. Per realitzar aquesta cronologia disposarem dels originals manuscrits i mecanografiats de l'autora, de les notes i del seu epistolari, consultats al fons de l'autora que es troba a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu. A més del buidat de premsa local i nacional efectuat per a la investigació i, és clar, del volum *Remolinada*.

ment, seguida de silencis cada vegada més llargs que la menen cap a l'abandonament i l'oblit, i que va des de 1923 fins a 1956, any de la mort de la poeta.

Malgrat que Senyé estrenés la seva veu lírica amb una composició per a l'Associació Rafel de Casanova de Manlleu l'any 1914, indiscutiblement la revista literària *Festa*⁸ de Molins de Rei ha de considerar-se la seva principal tribuna d'expressió escrita. D'acord amb les notes de la mateixa autora,⁹ amb un poema titulat «Íntima» i signant inicialment amb el pseudònim Adela Sanpere, hauria començat a publicar a la revista molinenca pels volts de 1914.¹⁰ Amb tot, no serà fins al número 34 de *Festa*, aparegut l'any 1915, que el nom d'Anna Senyé és llançat públicament al món de les lletres amb aquestes paraules de presentació, acompanyades d'una imatge de la poeta:

«L'aparició d'una nova figura literaria femenina, en la tençó literaria de Catalunya, deu esser saludada amb tota la joia d'un infantament, més encar, quan les dones de nostre terra miren generalment amb temença si no es amb terror, totes les manifestacions artístiques, abstenint-s'hi ni deixar la llar!

Agna Señé d'Aymà potser per alguna d'aqueixes preocupacions ha trigat a manifestar-nos més de lo que devia. I encare qu'el seu esperit estigui en vies de formació, es tan esperançada de fruits, que molt ens complau poguer mostrar la branca florida. Entre nosaltres ha fet els primers passos i les nostres columnes s'han honorat amb la seva firma que hi tenia un doble valor: el seu intrínsec i el de la confiança amb que posava la seva obra en nostres mans.»¹¹

Però a banda de *Festa*, que promogué la irrupció poètica de Senyé i fou el mitjà on publicà amb més regularitat, altres revistes d'abast comarcal, com *La Veu de la Selva i Llevor*, ambdues de Santa Coloma de Farners, també acolliren en les seves pàgines els versos de la manlleuena. D'altra banda, la seva participació en certàmens literaris passa per uns Jocs Florals¹² a Sant Gervasi l'any 1914, organit-

8. A «Més d'un segle i mig de premsa, revistes i butlletins», dins el número 1 de la revista de recerca molinenca *L'espai*, apareguda l'abril de l'any 1998, Francesc Ballester situa la fundació del periòdic literari *Festa* el 25 de setembre de l'any 1913, i la seva desaparició, el setembre de 1916. Atès que l'Arxiu Municipal de Molins de Rei i la Biblioteca de la Universitat de Barcelona compten amb números de l'any 1917, és evident que hi ha algun error en les dates que dona Ballester. De totes maneres, els catàlegs de les biblioteques de la UB i la UAB donen aquestes dades sobre la revista: Any 1, núm. 1 (27 setembre 1913) - any 5, núm. 99 (15 desembre 1917). Impr. Alfons I d'Arag, 39. Ens diu també que es tracta d'una publicació quinzenal, dirigida per Miquel Gras i Vila i de la qual se'n publiquen paral·lelament dues edicions, a Barcelona i a Molins de Rei.

9. Manuscrit del poema titulat «Íntima» i notes personals de l'autora. Dins: «Primers versos». Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu. Diuen les notes: «"Festa" era mestre dels aficionats a la literatura i els estimulava donant-los lliçons en la secció de lletres contestades, corregia els treballs i els publicava».

10. En els números consultats de 1915 de la revista *Festa*, la poeta ja signa Anna Senyé d'Aymà. Intuíim, per tant, que el 1914 —any en què només s'ha pogut consultar un número— Senyé podria haver signat els seus poemes amb pseudònim. A l'Arxiu Municipal de Molins de Rei no conserven cap número de la revista *Festa* dels anys 1913 i 1914, així com tampoc al Museu Municipal o a la biblioteca Pau Vila de la mateixa població. A l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona disposen d'un únic número de l'any 1914.

11. *Festa*, núm. 34 (10 de febrer de 1915).

12. L'estrena de Senyé com a poeta, *Feminal* el situa en el marc d'uns «Jocs Florals de Sant Gervasi, organitzats pel Centre Regionalista», on «per primera vegada ressonaren els més càlits y expontanis aplaudiments, premiant una bellíssima poesia mística firmada per una dama de nom fins aleshores del tot

zats pel Centre Regionalista i dels quals se'n fa ressò *Feminal*; els Jocs Florals¹³ promoguts pel Centre Catalanista de Molins de Rei, el 1915; el certamen flouresc escalenc¹⁴ de 1916, on fou guardonada amb la «Viola d'or i argent», i el de Girona¹⁵ de 1917. A més, també tenim constància d'una nova composició premiada per l'Associació Amics de l'Art i de les Lletres del Baix Llobregat.

La revista barcelonina que va promoure un feminisme conservador, *Feminal*, fou segurament la principal plataforma a la qual Anna Senyé tingué accés durant el primer quart de segle. De fet, es conserven algunes cartes entre la directora de la revista, Carme Karr i Alfonsetti,¹⁶ i la poeta manlleuena. En una missiva datada el 15 de setembre de 1916, Karr escriu a Senyé:

«Senyora:

Aquest mes, penso publicar el seu retrat junt amb algunes poesies seves. Les que vosté 'ns feu l'obsequi d'enviar-nos resulten molt curtes per a omplir una plana.

M'he enterat de que vosté ha sigut premiada en alguns Jocs Florals. ¿Podria enviar-me la poesia per a publicar-la, i d'altres si les té? Estic passant l'estiu a La Garriga, havent vingut aquí per poques hores, si no jo mateixa l'haguera anada a visitar.»¹⁷

Encara que alguns poemes de Senyé ja havien sortit publicats el 1915 al rotatiu dirigit per Karr, pocs dies després de la carta rebuda per Senyé, al suplement de *La Il·lustració Catalana* apareixerà una imatge de la poeta manlleuena i una nota de presentació que reproduïm quasi íntegra:

«En excès modesta, la nova y simpàtica poetesa ens ha fet esperar dos anys ans de permètrons donarla a conèixer —ab algunes de ses poesíes— a nostres benvolgudes llegidores. La manca d'espai ens obliga a esser avuy molt breus, massa, tractantse d'una col·laboradora tan valiosa. Però guardem en cartera alguns treballs de la senyora d'Aymà, alguns distingits ab premis extraordinaris en certàmens literaris d'importants viles de Catalunya que publicarem més endavant.

Filla de la bonica vileta de Manlleu, la senyora Señé d'Aymà no s'havia dedicat a les lletres fins fa uns dos anys. Durant aquest temps ha col·laborat en

desconegut en nostres lletres: Agna Señé d'Aymà» (*Feminal*, núm. 114 (24 setembre 1916)). No tenim documentada aquesta participació de Senyé al certamen flouresc de Sant Gervasi.

13. Anna Senyé fou premiada amb la composició «Tardora». El seu marit, Lluís Aymà, també obtingué un premi en aquest certamen celebrat a Molins de Rei. Vegeu: «Els nostres Jocs Florals». *Festa* [Molins de Rei], núm. 43 (25 de juny de 1915).

14. «Roses de la passió» fou el poema guanyador al certamen organitzat per l'Ateneu Víctor Català de l'Escala.

15. A les pàgines de *Feminal* surt el poema «El camí» d'Anna Senyé en el marc de la celebració d'uns Jocs Florals a Girona l'any 1917. No obstant això, en les dades recollides sobre aquella celebració al *Conjunt dels Jocs Florals de Girona*, no hi apareix la poeta manlleuena entre els noms guardonats.

16. Per a una ressenya sobre l'activitat cultural de Carme Karr, vegeu AINAUD DE LASARTE, Josep M. «Carme Karr, escriptora i feminista». *Serra d'Or*, núm. 409 (gener de 1994), p. 20-21.

17. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu.

varies publicacions de fòra i dintre Barcelona, essent *El Correo Catalán* una d'aquestes últimes.

Benvinguda sí entre'l ja brillant estol de les poeteses catalanes la senyora d'Aymà, quals poesies impreses d'un noble i delicat sentiment de religiositat són verament belles.»¹⁸

Aquest període de major preocupació creativa per part de l'autora es caracteritza per la publicació dispersa de bona part dels poemes en mitjans escrits del país, que el 1922 recollirà al volum titulat *Remolinada*. Però també són uns temps marcats per la seva col·laboració, quasi ininterrompuda durant la dècada de 1920, en el programa de Festa Major de Manlleu, així com també en alguns mitjans locals, *l'Ideal Manlleuenc* i *El Record*, per exemple.

Sigui com sigui, tant el nombre decreixent de publicacions originals que segueixen uns anys de producció més o menys regular (1914-1922) com la correspondència amb amistats, donen constància del progressiu abandonament de Senyé del món de les bones lletres. Amb l'arribada de la dictadura de Primo de Rivera i havent publicat el seu únic recull poètic, la creació literària de Senyé va perdre força. Minvà el desig d'Anna Senyé de «fer-se un nom» i s'inicià així una davallada creativa. El seu no fou un abandonament radical, furtiu ni produït conscientment d'avui per demà. La sensació que es desprèn de tot plegat és que immediatament després de *Remolinada*, però lluny de veure's esvaït del tot el seu vici per escriure versos, sembla que la poeta frenà les seves ànsies de ser poeta. Potser fou el cansament, la decepció, l'activitat que portava a la Societat Protectora d'Animals i Plantes, el conflicte bèl·lic, el control de l'empresa de teixits familiar i de les propietats en morir el marit, una salut cada vegada més delicada o tal volta cap d'aquests factors o una combinació de tots ells, com sosté Neus Real.¹⁹

És interessant de situar la moderació de la creativitat de la poeta, en un moment en què encara es fomentava i potenciava la cultura i, en concret, la producció femenina. El prestigi femení pel que fa a la lírica catalana del moment, però, l'encarnaven Clementina Arderiu i Maria Antònia Salvà. Justament un article de Josep Maria de Sagarra titulat «Poesia femenina», aparegut l'any 1924, dos anys després de la publicació de *Remolinada*, reflexionava àmpliament sobre la importància qualitativa i quantitativa de la producció literària de les dones.

Aquesta segona etapa de menys o més moderada activitat literària i d'evident silenci creatiu, que va des de l'any 1923, aproximadament, i fins ben passada la dècada de 1940, és la que ha abocat la poeta manlleuena al desconeixement. Tanmateix, encara es poden llegir alguns poemes seus, no inèdits, a mitjans de ressò com són *La Dona Catalana*, *La Veu de Catalunya* o *La Publicitat*, apareguts entre 1925 i 1935,²⁰ i en els quals Senyé escriu sobretot com a articulista. Fora de la capital catalana, per altra banda, la veu de Senyé apareix de tant en tant

18. *Feminal*, núm. 114 (24 de setembre de 1916).

19. REAL, *op. cit.*, p. 104.

20. L'activitat literària moderada de la manlleuena en aquests mitjans s'inicia quan la vida cultural de *Feminal* ja s'havia acabat (1925) i la revista *Festa* (1913-1917) també feia molt de temps que havia deixat de sortir.

en revistes, com la terrassenca *Llum Novella*, sempre, però, amb la reedició de composicions anteriorment publicades. Efectivament, la poesia de nova creació és molt minsa durant aquests anys i, per exemple, en el primer Concurs de Poesia Femenina,²¹ convocat l'any 1926 per *La Dona Catalana*, Senyé hi presenta la poesia «Solitud» que ja havia estat publicada a *Remolinada*.

On sí abocarà més esforços escrivint composicions noves serà quan escriu per a les amistats i crea poemes per a recordatoris de comunió, aniversaris, naixements i altres tipus de celebracions. Curiosament, l'any 1947 Senyé escriu una carta a una amistat de Manlleu a qui dona consell sobre l'ofici de poeta:

«Fassi versos. Vaigi provant. Per arribar als cims s'han de donar els primers passos, i poc a poc la via es fá més fàcil i lleugera. Sigui poeta en tots els moments, no sols de temps en temps, i com a esport. Visqui la poesia en totes les coses, que en totes les trovarà, i la vida se li farà amable i desitjada.»²²

Una de les darreres si no l'última composició que ens consta que va escriure Anna Senyé fou «Manlleu. Lema: Recordant»²³ (1949). Certament, mai no renuncià als seus orígens rurals; més aviat en féu bandera. Manlleu fou l'espai mitificat de la infantesa, el del constant retorn al llarg dels anys que visqué a la ciutat. Però també el del retorn irrenunciable i definitiu, ja que fou la seva voluntat de ser enterrada a la població osonenca.²⁴

El recull poètic: *Remolinada*

Remolinada, publicat l'any 1922, constitueix un punt d'inflexió en la trajectòria literària de l'autora. És el moment més alt de maduresa creativa i segurament de satisfacció personal de Senyé. El volum, amb un pròleg signat per Joan Punxí i Collell, recupera els poemes dispersos de la manlleuena, i el publica l'editorial Políglota.²⁵ Inclou trenta-nou composicions, distribuïdes en tres apartats. Un

21. «Solitud» fou seleccionada per formar part d'aquest concurs. L'any 1927 el poema surt publicat al *Llibre d'Or de la Poesia Femenina: Obres premiades en el Primer Concurs Femení de Poesia organitzat per la Revista La Dona Catalana*. Barcelona: Edicions Bosch (Biblioteca La Dona Catalana).

22. Carta d'Anna Senyé a Eudald Arumí Soldevila. Barcelona, 6 d'abril de 1947. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu.

23. El poema complet mecanografiat s'ha pogut consultar al fons literari de l'autora. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu. Les dues darreres estrofes es publicaren a l'article: ABIAN, Angelina. «Una encuesta al filo del sentimiento y del recuerdo». *Programa de Festa Major*, Manlleu, 1949.

24. Tenim referències que l'any 1949 Senyé havia ordenat fer el dibuix i el pressupost per a la construcció del seu panteó al cementiri de Manlleu. A més, la poeta va deixar escrit un epitafi per a la seva tomba: «Eternitat»; és un poema mecanografiat d'Anna Senyé, possiblement inèdit i sense datar. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu. Tot un projecte en vida, no obstant això, que un cop morta la poeta l'any 1956, i per moltes complicacions amb la gestió de la seva herència, no s'acabà de tirar endavant.

25. «Políglota era llibreria i editorial i estava establerta al núm. 8 del carrer de Petritxol de Barcelona. Fundada els anys 20 (1921?), per un sector catòlic vinculat a Marià Manent i Josep Carner. Van editar obres en castellà i en català amb gran dispersió temàtica: sobretot publicacions religioses i morals, també llibres infantils en català (destaca la col·lecció de *Rondalles Populars* de Valeri Serra i Boldú), llibres de literatura amb predomini de la narrativa, dret, belles arts, història, etc. El 1925 hi publicà Carner *El cor quiet [...]*. LLANAS, Manuel. «La Políglota i la moral catòlica». *L'edició a Catalunya: el segle xx (fins a 1939)*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2005, p. 244-246.

primer, que va precedit pel mateix títol del volum, «Remolinada», i que presenta el major nombre de poesies, vint-i-dues. Un segon bloc, que aplega nou composicions sota el nom de «Sonets». I, un tercer i últim, «Muntanyenques», que compta amb vuit poemes.

Els treballs poètics de Senyé presenten temàtiques diferents, tot i que habitualment aquests universos temàtics se solapen com si es tractés d'una única xarxa en què els diversos fils es van teixint simultàniament. La temàtica religiosa i espiritual. La que se centra en les petites coses de la natura, però també en els elements naturals i els canvis que experimenta aquesta naturalesa. Aquella que rememora amb nostàlgia el passat de la infantesa i aquells costums també esvaïts. I la maternitat, el pes de la qual tampoc no es pot menystenir. L'obra, per altra banda, es publica acompanyada de quatre il·lustracions del també manlleuenc Jaume Guàrdia.

Els poemes aplegats a *Remolinada* són, aprofitant la metàfora del títol gens innocent, instants efímers, moments puntuals viscuts per la poeta que se'ls acaba enduent una alenada d'aire. Situacions del seu passat que la poeta reviu amb el pretext d'un record fugaç, que també acaba per esborrar-se. Potser per això, Senyé s'obstinà a recollir les petites composicions poètiques que havia anat escrivint, totes disperses, mig perdudes o esborrades, oblidades gairebé, per assegurar que el rastre deixat per la seva petja no se l'emportés el vent. En definitiva, per assegurar-se la perdurabilitat de la seva obra i deixar constància del seu pas per la terra dels i les poetes.

Quant a la recepció que tingué el llibre dins i fora de la capital catalana, desatquem la ressenya que li dedicà *La Publicidad*, que n'elogia l'edició acurada i defineix la poesia senyereniana com a impregnada d'inspiració religiosa i plena d'admiració per les «*sublimidades naturales*». *El Día Gráfico* també se'n fa ressò, així com la *Gazeta de Vich*, amb una nota menys elogiosa:

«No es aquest llibre cap obra de pretensions, ni s'ens presenta tampoch com la definitiva producció d'un autor, ab vistes a assenyalar una nova ruta dins la literatura catalana. Altrement, potser es per son caràcter més aviat senzill y casolà, per lo que s'ens fa més assequible y més estimable. Si s'ens obligués a classificar-lo y a dirhi la nostra, nosaltres el posariem bastant aprop de l'escola vigatana; no tant, però, que les modernes tendències que animan la poesia catalana d'avuy se perdessin de vista.»²⁶

Les paraules que li dediquen des de les pàgines de *La Tribuna* destaquen sobretot la senzillesa del vers, la rima fàcil i la tendresa femenina. No obstant això, descriuen la inspiració de la poeta com a excessivament loquaç i mancada de precisió. Evidentment, *El Correo Catalán*, periòdic on Senyé col·laborà, dedicà a l'autora i a la seva obra una columna plena de lloances i de cites d'alguns dels seus versos. En destaquem un fragment:

«Sota les frisances harmòniques i aquietades en la placidesa de la llar, que N'Anna Senyé d'Aymà destría en els seus versos, pressentim abans que tot el

26. *Gazeta de Vich* (19 d'octubre de 1922), p. 4.

reflexe d'una feminitat exquisita, on una sensibilitat clara i ponderada sap mirar serenament el seu cor com un espill; hi endevinem la dona, la esposa o la mare, que és naturalment i digna el centre dels afectes familiars, dels quals es sap fer mereixedora, i hi veiem palesada especialment una perfecta adequació de vida, tal com escau a la seva catalanitat.»²⁷

Tot i la bona rebuda que tingué l'obra en el moment de la seva publicació, anys més tard el treball de la poeta manlleuenc fou jutjat amb uns altres ulls. Per poder situar la poesia de Senyé en el marc de la literatura del nostre país, val la pena de llegir la ressenya inclosa en l'«Antologia de poetes manlleuencs», un projecte de Lletres Amicals:

«Hem de tenir, no obstant, en compte que en l'època en la que se li despertà [a Anna Senyé] la dèria literària imperava un romanticisme ja espremut i triomfava un modernisme que passaria de moda ràpidament. Entre aquestes dues tendències, sense definir-se massa, fluctuà la poesia d'Anna Senyé que avui no ens diu gran cosa. El seu cant íntim, substracte de les passions pròpies —i en dir passions ho fem sense sentit pejoratiu— tals com l'ideal protector d'animals i l'admiració embadalida per la natura, per excessivament personal, subjectiu, adscrit al romanticisme malaltís sempre planet als seus contemporanis no podia perdurar.»²⁸

Potser sí que la poesia d'Anna Senyé és un exemple verge de poesia femenina que presenta un model ideal de dona catalana; una poesia sense problemàtiques, sense misteri, sense secret ni desequilibris de cap mena i que es redueix a cantar un món gairebé perfecte des d'on ella observa, sense fer retrets. És cert, també, que en la poesia senyereniana no hi trobem l'intent d'innovació estètica que s'insinua en l'obra de Maria Verger, per exemple. Els versos haurien estat suscitats, simplement, per petites motivacions de felicitat, com poden ser un record d'infantesa, una vivència momentània, un instant precís, una celebració familiar... Ens ofereix una poesia feta de «petites vivències» a les quals es pretén dotar de «categoria poètica», com en deia també Llompart referint-se a la poesia de Maria Antònia Salvà. El sentiment de la natura, connectat a un sentiment elegíac, és l'eix fonamental de la poesia senyereniana. En aquest marc i una mica en la línia del que denuncia Castell i Masallera, Senyé sembla estar més preocupada pel missatge que vol transmetre que no per un deler estètic.

Tot i que la poesia de Senyé s'expressa en els límits d'unes convencions poètiques en les quals no reix a innovar, sí que per llegir els seus versos adequadament ens caldria algun tipus de lectura en contrapunt, una lectura que partís de la consciència del que no han arribat a poder dir i no només del que diuen.

27. «Pàgina Literària» d'*El Correo Catalán* (22 de desembre de 1922).

28. CASTELL I MASALLERA, Joan. «Anna Senyé d'Aymà». *Antologia lírica manlleuencs*. V. 21. Manlleu: Lletres Amicals, 1961.

Les relacions literàries. El mestratge de Jacint Verdaguer i Caterina Albert

Anna Senyé, com tantes noves escriptores que afloren en uns anys d'eclosió de la doble figura de la lectora i de l'escriptora, fou alhora lectora i creadora. Vegem si moguda per la passió de fer-se una biblioteca de lectures personals, com tantes escriptores, Anna Senyé va veure satisfeta la seva necessitat d'escriure, esperonada també pels autors i autores que llegia.

La biblioteca personal²⁹ d'Anna Senyé, que acumulà al llarg de la seva vida i que conté més de dos-cents volums, no només ens demostra que li agradava llegir poesia, assaig, teatre i sobretot novel·la, sinó que alhora ens posa al corrent del seu interès per qüestions lingüístiques i culturals. S'hi poden llegir tant clàssics catalans i castellans, com autors coetanis a Senyé, Aurora i Prudenci Bertrana, Víctor Català, Ambrosi Carrion o Santiago Rusiñol, per donar alguns noms. La presència d'escriptors catalans, començant per Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà o Josep Pla, és abundant, però també hi ha moltes obres de referència d'autors estrangers.

Del poeta romàntic català Jacint Verdaguer hi consten els següents títols: *L'Atlàntida* (1877), *Idil·lis i cants místics* (1879), *Lo somni de sant Joan* (1882), *Caritat i Nero* (1885), *Canigó* (1886), *Pàtria* (1888) i *En defensa pròpia* (1895-1897). També apareixen inventariats dos volums d'estudis crítics sobre el poeta de Folgueroles: *Amb la lira i el calze* de Josep Miracle i *Vida íntima de Mossèn Jacinto Verdaguer* de Joan Güell. En la poesia de Senyé es percep el mestratge de Verdaguer, sobretot pel que fa a la llengua, les poesies líriques i les que tracten les petites coses. La natura —com ja ha estat dit—, també hi té un paper preponderant, amb la descripció detallada de paisatges.

Un altre referent clar en l'obra de la manlleuena és el de la novel·lista empordanesa Caterina Albert/Víctor Català, les influències de la qual són més que justificables. El cas és que Senyé sentia una gran admiració per Caterina Albert. La biblioteca personal ens revela que no només llegí l'obra narrativa de l'escalenca sinó que fins i tot en llegí el seu treball poètic. El *Llibre blanc, policromi i triptic*, aparegut l'any 1905, és un dels volums d'aquesta biblioteca. D'entrada, els títols d'alguns poemes d'aquest recull ja ens fan pensar en composicions de la manlleuena: «Vistes al mar», «Primavera», «Estiu», «Tardor» i «Hivern». Hi ha similituds, també, entre «Lo captiu» d'Albert i «El cant de l'aucell cec» de Senyé o la poesia «A un Romeu», que comparteix força elements amb «Manelic devalla de les serres». I, encara, els paral·lelismes entre ambdues els trobem en el tractament que donen a la maternitat o a la sensualitat de la natura.

No ens consta que Senyé arribés a conèixer Albert. Amb tot, per un article que Lluís Aymà escriu a *Festa* el 25 de febrer de 1915, sabem del cert que l'admirava i la llegia. I ens pot donar peu a suposar que potser en alguns dels freqüents viatges de la poeta manlleuena a l'Escala havia arribat a coincidir amb ella alguna vegada:

29. La biblioteca personal d'Anna Senyé es trobava a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu. Avui, però, en queda únicament el mobiliari i un inventari del fons, ja que els llibres foren traslladats a l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.

«[...] ¡oh! com deuràs envejar-me; tu que tants cops respectuosament l'anomenes i l'admires al llegir amb fruïció les seves obres: el cor me bat pensant-hi.

Venia de la platja del Codolar, on hi havia anat atret per el misteri que emvolcalla al gran mestre; per llegir en l'inmens horitzó, ço hermoniós, ço tan indígena que amb tan de seny, amb un esperit tan ferm, amb un istil tan subtil ens captiva... [...]

Per els meus afers he anat a veure un bon patrici escalenc, l'Esquirol, qui amb grapa d'artista retrata les belleses de natura i al entrar a la seva botiga, com una visió santa, he vist una dama amb aureola de llum blanquíssima que'n sortia i el cor al ferme un salt m'ha dit:... es ella... es ella... mírala!... i amb beatitut l'he vista passar per el meu costat i tremolós li he fet una reverència qu'ella gentil-ment me l'ha tornat i al passar el llindar de la porta s'ha perdut carrer amunt, planant-li per el seu cim la Dea que jo allà en la platja esperava endevades i encara resto astorat com els servents de Jesús...

I ara, plè de joia t'escric diente: esposa meva soc més feliç que tu... jo... jo he vist entre clarors de gloria la testa venerable de la gran prosista... la "Victor Català".»³⁰

La documentació epistolar de la poeta ens ofereix informació sobre aquelles amistats i personatges amb qui sí va coincidir al llarg de la seva vida i amb les quals mantingué relacions literàries més o menys estretes. Els noms més destacables són la manlleuena Angelina Abian, Maria del Carme Nicolau, Carme Karr, Lluís Coll i Espadaler, Concha Espina, Prudenci Bertrana i Ambrosi Carrion. És amb aquest darrer, tanmateix, amb qui Senyé va tenir no únicament una llarga relació literària, sinó també de sòlida amistat.

Els viatges de la poeta. La geografia catalana

L'escriptora va recórrer i (re)visitar diversos punts de la terra catalana, moguda per un desig de conèixer i respirar entorns més naturals que el que li oferia la ciutat de Barcelona. La geografia de viatges d'Anna Senyé passa per l'Escala, Viladecans, Santa Coloma de Farners, Figueres, Sant Feliu de Pallerols, Ull de Ter o la Salut, entre d'altres. Indrets, tots, que comparteixen el fet de situar-se en l'espai rural, lluny de la ciutat moderna i burgesa. I és aquesta geografia de viatges que li permet, a la fi, de construir un mapa de geografies imaginatives a través de l'obra poètica.

Anna Senyé era més rural que de ciutat.³¹ A diferència de Dolors Monserdà, escriptora plenament barcelonina, que situà una única novel·la, *La Quitèria*, en un entorn rural, Anna Senyé va prendre la direcció creativa oposada. Va ambientar el seu treball poètic bàsicament en paisatges rurals o camperols, tret d'un

30. AYMÀ, Lluís. «A na Agna Señé d'Aymà». *Festa* [Molins de Rei] (1915), p. 45.

31. El fet de ser més rural que de ciutat és una altra característica que Senyé compartí amb Caterina Albert. De fet, la crítica ha parlat sovint del ruralisme i el casolanisme característics en l'escriptora escalenca.

nombre comptat de composicions que dedicà a la ciutat de la seva residència, Barcelona. A *Remolinada* només hi trobem un poema situat a ciutat. Es tracta de «A Rafel de Casanova», una composició patriòtica escrita amb motiu de la celebració de la Diada Nacional de Catalunya. Per altra banda, en el fons literari de l'autora s'ha localitzat una trilogia poètica aplegada sota el títol «Barcinonensis», que creiem que és un treball encara inèdit.

Per a una dona, viatjar és sinònim de rebel·lar-se contra l'espai domèstic. El viatge és aventura, immersió i suposa la superació de límits, físics i també personals. Per més sorpresa o escàndol cal tenir-hi, evidentment, el viatge emprès per una dona en solitari. Indubtablement, el desplaçament femení és socialment reprotxable perquè des dels ulls d'una societat androcèntrica, implica que qui el fa s'exposi voluntàriament al perill. Però la mobilitat en solitari comporta auto-descobriments, i potser, també, una opció volguda de recerca de la pròpia llibertat. I aquest fou el cas d'Anna Senyé, malgrat tot.

Encara que estiujava acompanyada de Lluís Aymà, sovint s'escapava sola i deixava enrere el marit i la ciutat. Pel que sembla, la poeta aixoplugava la necessitat d'estar en contacte amb la natura sota el pretext de buscar-hi la inspiració creativa. Les paraules de la veïna íntima de Barcelona, esposa d'Ambrosi Carrion, que li escriu quan ella és fora són un testimoni sorprenent de la relació que mantenia el matrimoni Aymà: La carta diu així:

«El Sr. Lluís ahir vespre va pujar i va dir que no sabia res de vosté i al dirli que nosaltres volfem escriureli ens va dir que no ho fessim doncs encare que no escrivís ell pensava que estava perfectament. A pesar doncs de'l seu parer li enviem aquesta doncs el seu silenci ens fa pensar que no estigui enfadada am nosaltres.»³²

Aquesta no és l'única ocasió en què Lluís Aymà desconeix quin és el destí de la poeta. En una altra missiva, enviada des de Barcelona, apareix altra vegada la incertesa del marit. Això demostra que les escapades en solitari de la poeta no eren un fet aïllat, sinó que la necessitat d'evasió fou una constant a la seva vida. Aquestes són les paraules de Rosita Carrion: «No li escriu el mateix Ambrosio ni el Sr. Lluís perquè pensa que ja no es á Figueras i no sab ont es».³³ Per tot això, la poeta apareix envoltada d'una aura erràtica als ulls de la societat del moment.

Efectivament, la idea del viatge, del desplaçament, de la fugida, és present en l'obra poètica d'Anna Senyé, ja sigui d'una manera directa o per una via més simbòlica. A «Ensomni», d'entrada, són les «aus exilades a llunyanes terres» les que evoquen el desplaçament que, malgrat tot, es converteix en «retorn sobtat que tant alegra».³⁴ Les «aus retornades», però, reapareixen a «Primavera», un poema sobre l'esclat de la natura i de l'amor. En la composició «Idil·li» s'insisteix amb què «les aus van dur llurs cants vers altres terres».³⁵ El vol de l'ocell, al capdavant,

32. Carta de Rosita a Anna Senyé (sense datar). Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu.

33. Carta de Rosita a Anna Senyé, Barcelona, 5 de juliol de 1915. Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu.

34. SENYÉ, Anna. *Remolinada*. Barcelona: Políglota, 1922, p. 29.

35. SENYÉ, *op. cit.*, p. 116.

present en moltes composicions, reflecteix clarament aquesta imatge del trasllat en solitari, de l'allunyament.

El viatge present com a símbol poètic i alhora vital. Senyé el necessita per escriure i per cercar la inspiració. Però també el necessita per respirar, per menjar bé i sentir-se millor amb si mateixa:

«Diverteixis, aprofiti tant el temps com pugui, pensi que lo que disfruti ja ningú li treurá y fassiu per tots nosaltres. Sobretot mengi força fruita (sense ferli mal eh?) [...] Cuant pensa baixar? [...] No se si dirli-hi que baixi ó no. Voldria que fos aquí per feros companyia, i per altre part penso que aixó es un egoisme doncs qui be l'estimi voldrá sempre veurela contenta i satisfeta i desde el moment que no baixa es senyal de que creu trovarse millor ont es que a Barcelona. De tots modos si es queda per aquí Viladecans no'ns olvidi, i si baixa, porti força provisió de bon humor i pensa que l'esperem amb els braços oberts [...]»³⁶

Maria Aurèlia Capmany deia que «l'escriptura és un lllindar». Un espai de frontera entre la pròpia experiència i la ficció, entre la consciència i la inconsciència i que, per tant, la literatura acaba per esdevenir un pou on s'aboquen i es dilueixen amb altres components les memòries personals. La poeta Anna Senyé, convertida també en viatgera, surt fora amb la seva càmera fotogràfica i carrega la seva motxilla literària de motius, imatges, continguts i anècdotes. I amb tot aquest material basteix el seu posterior treball poètic, indiscutiblement situat en aquest espai fronterer. Possiblement sense creació hi hauria hagut igualment viatges, però estem convençuts que sense viatges no hi hauria hagut creació.

36. Carta d'Ambrosi Carrion i Rosita a Anna Senyé (sense datar). Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu.